

MUSTAQILLIK YILLARIDA O‘ZBEKISTONDAGI MA’NAVIY VA MADANIY TARAQQIYOT

Najmiddinova Salima Sadriddin qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Aniq va tabiiy fanlar fakulteti

Texnologik ta'lim yonalishi

1-bosqich TXT-AU-25 guruh talabasi

Ilmiy raxbar: **Rafiqova Gulnoza Valijonovna**

Siyosiy fanlar falsafa doktiri (PhD)

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishgandan keyingi davrda ma’naviy va madaniy sohalarda amalga oshirilgan islohotlar, ularning jamiyat hayotidagi o‘rni va ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, milliy qadriyatlarning tiklanishi, ta’lim va madaniyat tizimining rivojlanishi hamda yoshlar ma’naviyatini yuksaltirishga qaratilgan davlat siyosati tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Mustaqillik, ma’naviyat, madaniyat, milliy qadriyatlar, ta’lim, islohotlar, yoshlar siyosati, milliy tiklanish.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются реформы, проведенные в духовной и культурной сферах Республики Узбекистан после обретения ею независимости, их роль и значение в жизни общества. Также анализируется государственная политика, направленная на возрождение национальных ценностей, развитие системы образования и культуры, а также совершенствование духовности молодежи.

Ключевые слова: Независимость, духовность, культура, национальные ценности, образование, реформы, молодежная политика, возрождение нации.

ANNOTATION

This article examines the reforms implemented in the spiritual and cultural spheres of the Republic of Uzbekistan after its independence, their role and significance in the life of society. It also analyzes state policy aimed at the revival of national values, the development of the education and cultural system, and the improvement of youth spirituality.

Keywords: Independence, spirituality, culture, national values, education, reforms, youth policy, national revival.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi 1991-yilda mustaqillikka erishgach, jamiyat hayotining barcha sohalarida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirila boshlandi. Xususan, ma’naviy va madaniy sohalardagi o‘zgarishlar milliy tiklanish jarayonining asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida shakllandi. Mustaqillik xalqimizga o‘z tarixini chuqur o‘rganish, milliy qadriyatlarni tiklash va ularni zamonaviy taraqqiyot bilan uyg‘unlashtirish imkonini berdi. Ma’naviyat va madaniyat har bir xalqning o‘zligini belgilovchi muhim omillardan hisoblanadi. Shu bois mustaqillik yillarida ushbu sohalarga alohida e’tibor qaratilib, milliy merosni asrash, buyuk ajdodlarimizning ilmiy va madaniy merosini o‘rganish hamda yosh avlodni shu ruhda tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylandi. Ta’lim tizimini isloh qilish, madaniyat va san’at sohasini rivojlantirish, milliy qadriyatlarni targ‘ib etish orqali jamiyatning ma’naviy yuksalishiga erishildi. Ushbu jarayonlar O‘zbekistonning xalqaro maydondagi madaniy nufuzini oshirishga ham xizmat qildi. Mazkur maqolada mustaqillik yillarida O‘zbekistonda amalga oshirilgan ma’naviy va madaniy taraqqiyot jarayonlari, ularning asosiy yo‘nalishlari hamda jamiyat hayotidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

MUSTAQILLIK VA MA’NAVIY TIKLANISH JARAYONI

O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, jamiyat hayotida tub o‘zgarishlar yuz berdi. Eng muhim yo‘nalishlardan biri sifatida ma’naviy tiklanish jarayoni shakllandi. Bu jarayon xalqning milliy o‘zligini anglash, tarixiy xotirani tiklash va ma’naviy qadriyatlarni qayta baholash bilan bevosita bog‘liq bo‘ldi. Mustaqillik yillarida avvalgi davrda cheklangan yoki e’tibordan chetda qolgan milliy urf-odatlar, an’analar va diniy qadriyatlar qayta

tiklandi. Jamiyatda ma'naviy erkinlik kengayib, milliy tilga bo'lgan e'tibor kuchaydi¹. O'zbek tilining davlat tili sifatidagi mavqei mustahkamlanishi ham ma'naviy tiklanishning muhim omillaridan biri bo'ldi. Shuningdek, tarixiy adolatni tiklash jarayoni ham muhim ahamiyat kasb etdi. Buyuk allomalar, mutafakkirlar va davlat arboblarning hayoti va merosi chuqur o'rganilib, ularning nomi xalq xotirasiga qaytarildi. Bu esa yosh avlodning milliy g'urur va iftixor tuyg'ularini shakllantirishga xizmat qildi. Ma'naviy tiklanish jarayoni nafaqat tarixiy merosni tiklash, balki jamiyatda sog'lom ma'naviy muhitni shakllantirishni ham o'z ichiga oldi. Ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari va madaniyat muassasalari orqali milliy qadriyatlarni targ'ib qilish kuchaytirildi. Natijada, mustaqillik yillarida ma'naviy tiklanish jarayoni O'zbekiston jamiyatining mafkuraviy asoslarini mustahkamlab, milliy birlik va barqaror taraqqiyot uchun muhim poydevor yaratdi.

MILLIY QADRIYATLAR VA MADANIY MEROSNING TIKLANISHI

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda milliy qadriyatlar va madaniy merosni tiklash davlat siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. Bu jarayon xalqning tarixiy xotirasini qayta tiklash, milliy o'zlikni mustahkamlash hamda kelajak avlodni ma'naviy jihatdan barkamol etib tarbiyalashga xizmat qildi. Avvalo, xalqimizning asrlar davomida shakllangan urf-odatlarini, an'analari va marosimlari qayta tiklanib, hayotga keng tatbiq etildi. Navro'z, Mustaqillik kuni kabi bayramlarning umumxalq darajasida nishonlanishi milliy birlik va hamjihatlikni kuchaytirdi². Bu esa jamiyatda milliy qadriyatlarga hurmat ruhini yanada oshirdi. Tarixiy va madaniy merosni o'rganish hamda asrash borasida katta ishlar amalga oshirildi. O'zbekiston hududidagi ko'plab tarixiy obidalar, me'moriy yodgorliklar va ziyoratgohlar ta'mirlanib, qayta tiklandi. Samarqand, Buxoro, Xiva kabi qadimiy sha harlarning tarixiy qiyofasi saqlab qolindi va xalqaro miqyosda e'tirof etildi. Buyuk ajdodlarimiz – Imom al-Buxoriy, Abu Rayhon Beruniy, Al-Xorazmiy, Amir Temur, Alisher Navoiy kabi allomalarning ilmiy va ma'naviy merosi chuqur o'rganilib,

---

¹ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023. – 5–45-b.

² Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 12–180-b.

ularning nomi abadiylashtirildi. Bu esa milliy gʻururni mustahkamlashda muhim rol oʻynadi. Madaniy merosni tiklash jarayonida muzeylar, madaniyat markazlari va ilmiy tadqiqot institutlari faoliyati ham rivojlantirildi. Natijada milliy madaniyatni oʻrganish va targʻib etish uchun keng imkoniyatlar yaratildi. Milliy qadriyatlar va madaniy merosning tiklanishi Oʻzbekiston jamiyatining maʼnaviy yuksalishiga xizmat qilib, milliy oʻzlikni anglash jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi.

TAʼLIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR VA MAʼNAVIY TARBIYA

Mustaqillik yillarida Oʻzbekistonda taʼlim tizimini tubdan isloh qilish masalasi davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan biriga aylandi. Taʼlimni modernizatsiya qilish orqali nafaqat bilimli, balki maʼnaviy jihatdan yetuk avlodni tarbiyalash maqsad qilib qoʻyildi. Chunki taʼlim va tarbiya jamiyatning kelajak rivojini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ushbu davrda taʼlim sohasida bir qator muhim hujjatlar qabul qilindi, yangi oʻquv dasturlari va darsliklar ishlab chiqildi. Taʼlim tizimi bosqichma-bosqich yangilanib, umumiy oʻrta taʼlim, oʻrta maxsus va oliy taʼlim muassasalari faoliyati takomillashtirildi. Ayniqsa, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi taʼlim tizimini zamonaviy talablar asosida rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etdi. Taʼlim jarayonida maʼnaviy tarbiyaga alohida eʼtibor qaratildi. Oʻquv dasturlariga “Maʼnaviyat asoslari”, “Odobnoma”, “Vatan tuygʻusi” kabi fanlarning kiritilishi yoshlarning milliy qadriyatlarga hurmatini oshirishga xizmat qildi³. Bu fanlar orqali oʻquvchilarda vatanparvarlik, insonparvarlik va milliy gʻurur tuygʻulari shakllantirildi. Taʼlim muassasalarida tarbiyaviy ishlar tizimi kuchaytirilib, oʻqituvchi va murabbiylarning jamiyatdagi oʻrni yanada oshirildi. Ular nafaqat bilim beruvchi, balki yosh avlodning maʼnaviy shakllanishida muhim tarbiyachi sifatida qarala boshlandi. Taʼlim tizimidagi islohotlar natijasida yoshlarning ilmiy salohiyati oshdi, zamonaviy bilim va koʻnikmalarga ega mutaxassislar yetishib chiqdi. Shu bilan birga, maʼnaviy tarbiya orqali milliy qadriyatlarga sodiq, mustaqil fikrlaydigan va yurt ravnaqiga hissa qoʻshadigan avlod shakllandi.

MADANIYAT VA SANʼAT SOHASIDAGI RIVOJLANISH

---

³ Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik Oʻzbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2017. – 25–110-b.

Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda madaniyat va san’at sohasini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratildi. Bu yo‘nalish milliy o‘zlikni mustahkamlash, xalq ma’naviyatini yuksaltirish hamda jahon madaniy makoniga integratsiyalashuvni ta’minlashda muhim o‘rin tutdi. Madaniyat va san’at jamiyatning ma’naviy hayotini boyituvchi asosiy omillardan biri sifatida qarala boshlandi. Ushbu davrda teatr, kino, musiqa va tasviriy san’at sohalarida sezilarli yutuqlarga erishildi. Milliy teatrlar faoliyati qayta tiklanib, yangi spektakllar sahnalashtirildi. Kino sanoatida tarixiy, ma’naviy va zamonaviy mavzulardagi filmlar ishlab chiqarish kengaydi. Bu esa xalqning tarixiy xotirasi va milliy qadriyatlarini targ‘ib qilishga xizmat qildi. Milliy musiqa va an’anaviy san’at turlari rivojiga katta e’tibor berildi. O‘zbek milliy maqom san’ati, folklor ijrochiligi va xalq qo‘shiqlari qayta tiklanib, keng ommalashtirildi. “Sharq taronalari” kabi xalqaro musiqa festivallari O‘zbekiston madaniyatining jahon miqyosida tanilishiga xizmat qildi. Madaniy merosni asrash va rivojlantirish maqsadida ko‘plab madaniyat markazlari, muzeylar va ijodiy uyushmalar faoliyati yo‘lga qo‘yildi. Yangi ijodkor avlodni qo‘llab-quvvatlash, ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratildi⁴. Natijada, mustaqillik yillarida madaniyat va san’at sohasi nafaqat milliy qadriyatlarni saqlash, balki ularni zamonaviy ruhda rivojlantirishga ham xizmat qildi. Bu esa O‘zbekistonning madaniy nufuzini xalqaro miqyosda yanada oshirdi.

XULOSA

Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda ma’naviy va madaniy taraqqiyot keng ko‘lamda rivojlandi. Bu jarayonda milliy qadriyatlarni tiklash, tarixiy merosni o‘rganish va asrash, ta’lim tizimini isloh qilish hamda madaniyat va san’at sohalarini rivojlantirish muhim o‘rin egalladi. Ma’naviy tiklanish natijasida jamiyatda milliy o‘zlikni anglash kuchaydi, xalqning tarixiy xotirasi qayta tiklandi va milliy g‘urur tuyg‘usi mustahkamlandi. Ta’lim sohasidagi islohotlar esa bilimli va ma’naviy yetuk avlodni shakllantirishga xizmat qildi. Shu bilan birga, madaniyat va san’atning rivojlanishi O‘zbekistonning xalqaro miqyosdagi nufuzini oshirishga imkon berdi. Mustaqillik yillarida amalga oshirilgan ma’naviy va

---

⁴. O‘zbekiston tarixi (darslik). – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 200–310-b.

madaniy islohotlar O‘zbekiston jamiyatining barqaror rivojlanishi uchun mustahkam poydevor yaratdi hamda kelajak avlodning ma’naviy barkamolligini ta’minlashga xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023. – 5–45-b.
2. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008. – 12–180-b.
3. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 25–110-b.
4. O‘zbekiston tarixi (darslik). – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 200–310-b.
5. Ma’naviyat asoslari (o‘quv qo‘llanma). – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019. – 55–140-b.
6. O‘zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi materiallari. – Toshkent, 2022.
7. “Ma’naviyat va ma’rifat” markazi nashrlari. – Toshkent, 2021.
8. Islom Karimov asarlari to‘plami. – Toshkent: O‘zbekiston, 1996–2016.
9. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi. – Toshkent: Davlat ilmiy nashriyoti, 2000–2006.
10. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma’lumotlari bazasi.